

Zastosowanie metody Cross-entropy do symulacji rzadkich zdarzeń

Antoni Bieniasz

Antoni Bieniasz

Uniwersytet Wrocławski

15 kwietnia 2026

Estymacja całki

Mamy całkę:

$$I = \int_E k(x)f(x)dx = \mathbb{E}k(X)$$

gdzie E jest pewnym podzbiorem $\mathbb{R}$ albo $\mathbb{R}^d$, f to funkcja gęstości prawdopodobieństwa zmiennej losowej $X \in E$ a funkcja $k : \mathbb{R}^d \rightarrow \mathbb{R}$ spełnia $\int_E (k(x))^2 f(x) dx < \infty$.

CMC

Do przybliżenia wartości danej całki możemy skorzystać z estymatora CMC (Crude Monte Carlo estimator):

$$\hat{Y}_R^{CMC} = \frac{1}{R} \sum_{j=1}^R Y_j,$$

gdzie $Y_1 = k(X_1), \dots, Y_R = k(X_R)$ to niezależne próbki $Y = k(X), X \sim f$.

Tak otrzymany estymator ma jednak zazwyczaj dużą wariancję względem innych estymatorów, między innymi względem estymatora otrzymywanego poprzez Importance Sampling.

Importance Sampling

Niech $\tilde{X}$ będzie zmienną losową z funkcją gęstości $\tilde{f}$. Zakładamy, że jest ona dodatnia na E . Wtedy:

$$I = \int_E k(x) \frac{f(x)}{\tilde{f}(x)} \tilde{f}(x) dx = \mathbb{E}k_1(\tilde{X}),$$

czyli $k_1(x) = k(x) \frac{f(x)}{\tilde{f}(x)}$.

Definiujemy estymator Importance Sampling jako:

$$\hat{Y}_R^{IS} = \frac{1}{R} \sum_{j=1}^R k(\tilde{X}_j) \frac{f(\tilde{X}_j)}{\tilde{f}(\tilde{X}_j)}$$

Wybór $\tilde{f}$

Poprzez właściwy wybór $\tilde{f}$ możemy osiągnąć istotnie mniejszą wariancję w porównaniu do tej pochodzącej od estymatora CMC. Teoretycznie najlepsza gęstość prawdopodobieństwa pozwalająca otrzymać estymator o wariancji równej 0 to:

$$g^* = \frac{k(x)f(x)}{I}.$$

W praktyce jednak nie możemy go użyć, bo wymaga wiedzy o wartości I .

Metoda Cross-Entropy

Możemy jednak szukać rozkładu prawdopodobieństwa o gęstości "bliskiej" g^* . W tym celu skorzystamy z dywergencji Kullbacka-Leiblera pomiędzy g^* a szukaną gęstością $\tilde{f}_\theta$. Jest ona definiowana jako:

$$\begin{aligned}\mathcal{D}(g^*, \tilde{f}_\theta) &= \int g^*(x) \log g^*(x) dx - \int g^*(x) \log \tilde{f}_\theta(x) dx \\ &= E_{g^*} \log \left(\frac{g^*(X)}{\tilde{f}_\theta(X)} \right)\end{aligned}$$

θ opisuje parametry rozkładu (w przypadku rozkładu normalnego są to średnia (wektor średnich), wariancja (macierz kowariancji)).

Minimalizacja dywergencji

Celem naszym jest znalezienie takiego θ , że dywergencja między g^* a $\tilde{f}$ jest jak najmniejsza. (szukany rozkład $\tilde{f}$ jest jak "najbliżej" tego optymalnego g^*). Mamy:

$$\begin{aligned}\theta^* &= \arg \min_{\theta} \mathcal{D}(g^*, \tilde{f}_{\theta}) \\ &= \arg \max_{\theta} \int g^*(x) \log \tilde{f}_{\theta}(x) dx \\ &= \arg \max_{\theta} \int \frac{k(x)f(x)}{I} \log \tilde{f}_{\theta}(x) dx \\ &= \arg \max_{\theta} \int k(x) \log \tilde{f}_{\theta}(x) f(x) dx \\ &= \arg \max_{\theta} \mathbb{E}_f [k(X) \log \tilde{f}_{\theta}(X)]\end{aligned}$$

Minimalizacja dywergencji

Znalezienie dokładnej wartości θ^* poprzez $\arg \max_{\theta} \mathbb{E}_f [k(X) \log \tilde{f}_{\theta}(X)]$ jest często trudne. Zamiast tego można jednak wysymulować próbę $X_1, \dots, X_n$ z rozkładu o gęstości f i estymować θ^* poprzez:

$$\hat{\theta}^* = \arg \max_{\theta} \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N k(X_i) \log \tilde{f}_{\theta}(X_i)$$

W tym celu można skorzystać z metody gradientowej.

Rzadkie zdarzenia

Rzadkie zdarzenia to zdarzenia, których prawdopodobieństwo jest niskie. Dokładna wartość nie jest konkretnie określona, przykładowo może ono być rzędu 10^{-3} lub 10^{-5} .

Rozważamy rodzinę rozkładów prawdopodobieństwa $\{f_\theta(x)\}$ sparametryzowaną przez $\theta \in \Theta$. Niech g będzie funkcją rzeczywistą na $\mathbb{R}^d$. Chcemy wiedzieć jakie jest prawdopodobieństwo, że $g(X) \geq \gamma$ ($g(X) \leq \gamma$), przy ustalonej $\gamma \in \mathbb{R}$, $X \sim f_\theta$. Mamy (dla $g(X) \geq \gamma$):

$$I = \mathbb{P}_\theta(g(X) \geq \gamma) = \int \mathbb{I}(g(x) \geq \gamma) f_\theta(x) dx = \int k(x) f_\theta(x) dx$$

Badany problem

Mamy całkę:

$$P_f = \int k(x) f_\theta(x) dx = \int \mathbb{I}(g(x) \leq 0) f_\theta(x) dx,$$

gdzie $f_\theta(x)$ jest gęstością 2-wymiarowego standardowego rozkładu normalnego, a $g(x)$ to taka funkcja, że P_f jest rzędu 10^{-3} . Chcemy znaleźć tę wartość poprzez Importance Sampling z rozkładu uzyskanego poprzez metodę Cross-Entropy.

Metoda Gradient Descent

Estymator $\hat{\theta}^*$ maksymalizuje poniższe wyrażenie:

$$\hat{\theta}^* = \arg \max_{\theta} \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N k(X_i) \log \tilde{f}_{\theta}(X_i)$$

W celu jego obliczenia skorzystamy z metody gradient descent.

Metoda Gradient Descent

Zakładamy, że $f \in C^1$. Na początku wybieramy tempo zmiany funkcji (oznaczamy jako t). Określamy liczbę kroków algorytmu (np. 1000). Losujemy początkowe parametry $\theta = (\theta_1, \dots, \theta_n)$

- 1 Obliczamy gradient: $\frac{\partial f}{\partial \theta} = (\frac{\partial f}{\partial \theta_1}, \dots, \frac{\partial f}{\partial \theta_n})$.
- 2 Obliczamy wartość funkcji f w $\theta - t \cdot \frac{\partial f}{\partial \theta}$.
- 3 Powtarzamy w kolejnym kroku daną procedurę.

Działanie całej metody opiera się na fakcie, wyznaczenia przez $t \cdot \frac{\partial f}{\partial \theta}$ kierunku, w którym funkcja maleje najszybciej.

Przypadek 2-wymiarowego rozkładu normalnego

W przypadku 2-wymiarowego rozkładu normalnego parametrami są średnie μ_1, μ_2 oraz wariancje σ_1^2, σ_2^2 , a także kowariancja $cov(X_1, X_2)$. O ile średnie mogą przyjmować dowolne wartości rzeczywiste, to trzeba w pewien sposób zapewnić nieujemność wariancji. Korzystamy w tym celu z rozkładu Choleskiego dla macierzy kowariancji:

$$\Sigma = \begin{pmatrix} a & 0 \\ b & c \end{pmatrix} \begin{pmatrix} a & b \\ 0 & c \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a^2 & ab \\ ab & b^2 + c^2 \end{pmatrix}.$$

Parametrami, dla których liczymy gradient są więc średnie oraz a, b, c .

Implementacja poprzez bibliotekę torch w Pythonie:

```
lr = 0.05 #t
num_epochs = 3000

mu = torch.randn(2, requires_grad=True, device=device)

alpha = torch.randn((), requires_grad=True, device=device)
beta = torch.randn((), requires_grad=True, device=device)
gamma = torch.randn((), requires_grad=True, device=device)

optimizer = torch.optim.Adam([mu, alpha, beta, gamma], lr=lr)
```

Wyniki i porównanie z inną pracą

Mamy funkcje: Convex limit-state function:

$$g_1(x) = 0.1(x_1 - x_2)^2 - \frac{1}{\sqrt{2}}(x_1 + x_2) + 2.5$$

oraz Parabolic limit-state function:

$$g_2(x) = b - x_2 - \kappa(x_1 - e)^2,$$

gdzie $b = 5$, $\kappa = 0.5$ i $e = 0.1$.

Poprzez metodę Cross-entropy wybrano dla nich optymalny rozkład 2-wymiarowy normalny do Importance Sampling.

Wyniki i porównanie z inną pracą

Następnie dla 500, 1000, oraz 2000 próbek przeprowadzono 500 symulacji w celu wyestymowania P_f oraz współczynnika kowariancji δ_{P_f} , który można rozpisać jako:

$$\delta_{P_f} = \sqrt{\frac{1 - P_f}{n_s P_f}},$$

gdzie n_s to rozmiar próby (500, 1000 lub 2000).

Wyniki porównano z metodami SiS oraz SuS z taką samą liczbą próbek oraz symulacji. Estymator $\hat{P}_f$ porównano z P_f wyestymowanym poprzez CMC na podstawie wystarczająco dużej próby.

Convex limit-state function

P_f obliczone na podstawie symulacji Monte Carlo z 10^7 próbkami:
 4.21×10^{-3}

Liczba próbek	SuS	SuS	SiS	SiS	Cross-ent.	Cross-ent.
parametr	$\hat{P}_f$	$\delta_{\hat{P}_f}$	$\hat{P}_f$	$\delta_{\hat{P}_f}$	$\hat{P}_f$	$\delta_{\hat{P}_f}$
500	4.28×10^{-3}	0.28	3.90×10^{-3}	0.20	4.226×10^{-3}	0.69
1000	4.25×10^{-3}	0.21	3.97×10^{-3}	0.12	4.217×10^{-3}	0.49
2000	4.26×10^{-3}	0.13	4.13×10^{-3}	0.07	4.211×10^{-3}	0.34

Parabolic limit-state function

P_f obliczone na podstawie symulacji Monte Carlo z 10^7 próbkami:
 3.01×10^{-3}

Liczba próbek	SuS	SuS	SiS	SiS	Cross-ent.	Cross-ent.
parametr	$\hat{P}_f$	$\delta_{\hat{P}_f}$	$\hat{P}_f$	$\delta_{\hat{P}_f}$	$\hat{P}_f$	$\delta_{\hat{P}_f}$
500	3.09×10^{-3}	0.30	2.47×10^{-3}	0.24	3.019×10^{-3}	0.82
1000	3.06×10^{-3}	0.22	2.76×10^{-3}	0.15	3.320×10^{-3}	0.58
2000	2.99×10^{-3}	0.15	2.83×10^{-3}	0.10	2.984×10^{-3}	0.41